

НАТАЛІЯ ЦВАР

ЗА МЕЖЕЮ

ВІДГОМІН МИНУЛОГО

Київ

УДК 821.161.2'06-312.9
Ц25

Цвар Н.

Ц25 За межею : Відгомін минулого : роман-фантазі. —
Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. — 228 с.
ISBN 978-617-520-065-0

Зорян з товаришами вирушає додому. Він планує потрапити у Дубровицю до Велесової ночі, щоб сповістити дух померлої бабці Ярини про загибель винуватця її смерті. Та як потрапити додому у визначений час, коли людям необхідна допомога, а твої родові знання і магічні здібності можуть допомогти здолати злостивий вплив міфічних сутностей? Протягом більшості шляху Зоряна не покидають здогади, що його хтось таємно переслідує, а відчуття вказують на те, що цей «хтось» має далеко не дружні наміри. Дух бабці Ярини радить хлопцю дозовано приймати суміш небезпечних трав, що зазвичай призводить до отруєння і болісної смерті. Зорян погоджується і отримує нові незвичайні можливості. У цей час він дізнається про небезпеку, що загрожує малому Янку, який перебуває у замку чаклуна Акваріуса на навчанні. Зорян з товаришами, долаючи нові перешкоди, терміново повертається до Іскоростеня, та поспішає до замку. Тут він усвідомлює, що події минулого мають продовження, розуміє, хто і чому його підступно переслідував та які жажливі має наміри. Чи вдасться Зоряну зберегти рівновагу у всесвіті, відвернути загрозу від Акваріуса та Янка і зберегти власне життя?

УДК 821.161.2'06-312.9

ISBN 978-617-520-065-0

© Цвар Н., 2021

© Видавництво Ліра-К, 2021

Сонце зігрівало, ніжило і підіймало настрої. Після холодної сирої ночі та вранішньої мряки, що просочила вологою одяг і пробирала до кісток, його проміння видавалося справжнім спасінням. Вітер, що шугав у верхівтті дерев, розчистив блакить неба і гнав останнє шмаття сірих хмар далеко на схід. Він розвіяв густе від незримих крапель води повітря та сповнив його якоюсь дзвінкістю і чистотою. Умитий ліс вигравав насиченими зеленими барвами, хоча їх уже розбавляли сміливі жовті мазки осені. З листя дерев, обабіч дороги, іноді зривалися останні великі краплі. Вони падали у калюжі, що наповнили колю, збурювали каламутну воду і розходилися колами. Віз у цих ритвинах теліпало в різні сторони. Він то вирівнювався, то занурювався ґколесом у чергову вибиту яму, виплескуючи з неї віялом брудну воду, яка потоком неслася назад у колю. Радана кидало то уліво, то вправо. Він ледве утримувався на лаві.

— А нехай тобі грець... Аж у жар кидає від напруги! — гукнув він, коли черговий раз ледь на злетів з воза. — Чим ближче до дому, тим гірша дорога.

— Ти грійся, грійся. Відігривайся після ночі. А то послушали тебе, на свою голову, вогнище на ніч не запалили і мерзли під возом, мов цуцики, — засміявся Мечислав, спокійно розхитуючись у сідлі у такт ходи коня. — До ранку ти найголосніше зубами цокав і трясся.

— Не дуже і ми поривалися хмиз збирати, — відгукнувся Зорян із зручного сідла свого мишастого коня і погладив гладеньке пір'я сокола, який сидів на плечі і незворушно дивився вперед. — Якби не та мжичка, було б тепліше.

— А хто знав, що на ранок замрячить, — поправив обвислі від вологи криси бриля Радан. — Не було особливої потреби вогонь розкладати. Їжі нам на дорогу зібрали вдосталь, а кілька днів святкування Осенин в Іскоростені розгарячили добряче, настрої був пречудовий!

— Він у тебе завжди пречудовий, — і собі засміявся Мечислав, примруживши карі очі і розпрямив затерплі широкі плечі.

— А буде ще кращий! — блиснув темними очима Радан і підкрутив чорні довгі вуса. — Приїдемо і святкувати продовжимо. День Сварога у нас ого-го як проходить. А там після дня рівнодення ще седмицю святкуватимемо до третіх Осенин! От де я розвернуся, от де своєю лірою, піснями і баладами прославлюся!

Зорян вдихнув повітря, тугіше затягнув на потилиці зібране у хвіст світло-русе волосся і поправив перехрещені за спиною мечі. Він черговий раз роззирнувся довкола.

— Я з самого ранку, час від часу, чую нав'язливий затхлий запах опалого листя. Такий буває у лісі, коли після приморозку теплішає і вкрита підгнилим листям земля парує.

— Ти, видать, об'ївся добряче і тепер тебе каламутить. Повітря чисте, аж дзвенить.

— Це мене й насторожує, — поглянув синіми очима на товариша Зорян. — Але цей запах час від часу наче переслідує.

— Де тому духу опалого листя взятися, коли весь лист ще на деревах і тільки жовтіти починає? — і собі потягнув носом Радан. — Геть нічого я не чую і до Глинного прямую. А там пахне пирогами, ковбасою й пампушками!

Зорян направив коня геть під куці, щоб їхати поряд з возом і не гукати до Радана звіддаля.

— Ти тепер докладно розкажи, чому так наполягав, щоб ми з Мечиславом у Дубровицю напряду не їхали, а такий добрячий гак через твоє Глинне зробили. Як я розумію, тут справа не просто у святі Врожаю?

— Та ні. Тебе, приборкувачу чортів, у нас я бачити хотів! Щоб ти в гості завітав, недобрі думи розігнав.

— Ти знов за своє, — усміхнувся Зорян. — Кажі вже, які думи тебе тривожать і які сумніви треба розвіяти.

— Тільки голосніше кажі, щоб і я чув, — гукнув ззаду Мечислав.

— Не знаю, з чого почати, щоб мої думки не здалися смішними... У нас, у селищі між двома жінками йде якась ворожнеча. Десь рік тому вона була не такою гострою, а останнім часом спалахнула з новою силою.

— Та жінки завжди знайдуть за що справунки вести! — гукнув Мечислав.

— Не перебивай, — серйозно спинив його Радан. — Дійшло до того, що одна іншу звинувачує у тому, що вона дітей в окрузі губить і кров їх п'є.

— А що, у вас справді щось недобре з дітьми трапляється? — зацікавлено поглянув на нього Зорян.

— Ото ж бо й воно, час від часу слухи доходили з віддалених селищ і хуторів, що якесь дитя пропало. Згодом те дитя знаходили мертвим і обезкровленим, часом трохи обгризеним, а на шиї чи під грудьми прокус звірячий. Через нього, видно, кров і стягали. А десь з півроку, як діти стали пропадати зовсім близько, у сусідніх селищах. З місяць тому у найближчому до Глинного хуторі теж дитя загине знайшли. Владана тоді зайняла на базарі Вівдю і при всіх натякнула, що скоро та й до Глинного добереться. Вівдя тоді відповіла, що за вчинки інших не відповідає. Там така перепалка була! Лець їх успокоїли. Отакі діла. Хоча всі знають, що їхня взаємна неприязнь почалася одразу, як Вівдя тут осіла. Тоді любко Владани до неї охолов і за Вівдею став упадати.

— З того й починав би! — гукнув Мечислав. — То ж тут усе ясно. Вони одна одну від ревнощів готові і в гній утоптати! А діти пропадають, бо звірина дика до людських жител підходить.

— Я теж так думаю. Вовків тут тепер чимало розвелося. Взимку і навесні надвечір, буває, за конем женуться аж до околиці селища, — погодився Радан. — Та краще хай Зорян ще в цьому запевнить. Заодно і посвяткуємо, а там я з вами у вашу Дубровицю поїду, давно хотів подорожувати у нові місця.

— Зачекай, якщо вовків тут багато, то від дитини лишилися б лише кістки. І вовк кров не п'є... — заперечив Зорян. — Ти кажеш, Вівдя тут осіла, то вона не тутешня?

— Та ні. Вона на початку того літа у селище приїхала, звідки — ніхто не знає. У крайній порожній хаті поселилася, до ладу все привела та й жити лишилася. Спочатку всі її сторожко сприймали, бо приїхала сама, господарство не заводила, городину не садила. Жила лише за рахунок трав лікувальних, що від травниці померлої лишилися і які сама збирала. Всі дивувалися, як вона хату свою квітами дивними вималювала, у нас таких малюнків ніхто ніколи не бачив і не робив. А згодом гончарі стала глечики, миски та кухлі до

неї приносити, щоб розмальовувала. Вони найкраще продаються і за більшу ціну. Ті що я продаю, теж вона розмальовувала. Гончарів у нас вистачає, то з цього вона й живе. Ну, і в ліс часом ходить трави збирати...

— А щось особливе, крім цього, що про неї можеш сказати? — допитувався Зорян.

— Щось особливе? — почухав голову Радан. — Гарна, витончена така. Вдягається у сукні незвичні, та вона ж не з наших країв... Тримається трохи відсторонено, тісної дружби ні з ким не завела. Більше спілкується з гончарями і то у справах. До неї раніше кілька дівчаток бігали, малювати горщики вчилися, та тепер їх батьки не пускають через домисли всякі. Кілька парубків до неї женихатися намагалися, та нікого вона до себе не підпускає. Вона і любчика Владани ні на очі, хоча він за нею упадає і стелиться перед нею, мов барвінок.

— А про Владану що скажеш?

— Гарна теж. Живе теж сама. Раніше жила з батьком та бабою, — Радан гикнув, бо колесо провалилося в заповнену водою яму, і всівся зручніше на лаву. — Кілька років тому, як узимку вона з батьком поверталася з торжища, на них вовк напав. Вона розповідала, що спочатку на неї кинувся, та встиг лише висок геть до ока роздерти, бо батько з ним зчепився. Його тоді вовк і роздер. Владна після того довго хворіла, на люди не виходила, подерта рана гоїлася погано. У неї з того часу око на сонці сльозиться. За трохи і баба померла, так вона сама й лишилася. А то полюбилася з парубком одним, а як він став упадати за Вівдею — озлобилася. Та й що тут дивного, виходить, знову сама лишилася, проміняна на іншу, покинута... А дівчата кажуть, видно, через той невеличкий шрам відчуває себе не такою гарною. Того й нападає на Вівдю.

Кінь сіпнувся і спинився, коли колесо воза вскочило у чергову заглибину. Брудна вода доходила до його середини і розпливалася навколо скаламученими розводами.

— Добре, що ногою вперся, а то лежав би під хвостом коня, — пробурмотів Радан.

— Зараз я коня під вуздечку візьму і з ями виведу.

Зорян погладив коня по шиї і потягнув уперед. Кінь напружився і колесо поволі вилізло з ритвини. Хлопець притримував тварину за вуздечку, доки й заднє колесо не минуло яму. Згодом кінь

пішов більш рівною дорогою, а Зорян знову порівнявся з Раданом. Сокіл, що весь час незворушно сидів на плечі хлопця, злетів і стрімко здійнявся у вись.

— От кому дорога не треба та перешкод немає. Летить, куди заманеться, і ніщо його не спинить, — провів його поглядом Мечислав.

— І справді, дорога тут геть розбита, дощу ніби стільки й не було, а води у ритвинах, мов лило три дні.

— Значить, до Глинного наближаємось. Тут глина повсюди, вона воду утримує не дає їй у землю просочуватися. Селища у окрузі гончарством і славляться — земля дає і на хліб, і до хліба заробити, — пояснив Радан і блиснув білозубою усмішкою. — Зараз ще трохи і виїдемо з лісу. Там дорога піщана почнеться. Хоча трохи згори піде, їхати буде швидше.

І справді, незабаром попереду посвітліло, ліс відступив. Віз вискотився на рівнішу дорогу і покотився без шаленої хитавиці. Зорян з Мечиславом порівняли своїх коней з возом і їхали поряд. Справа від дороги, із заростей трави і дрібного чагарнику, проглядалися великі валуни та грубі, витесані з каміння, хрести. Деякі з них були похиленими на бік, а інші геть врослими у землю. Зелений мох та плями жовтуватого лишайнику, що в'ївся в заглибини, робили їх єдиним цілим з оточуючим і вказували на їхню древність.

— Еге-гей! — загорлав Радан раз, а тоді вдруге.

Із-за дальньої розлогої акації почулося лопотіння крил. Зорян злегка напружив плече, щоб сокіл одразу вмостився зручніше. Та сіра тінь налетіла на Радана і на ходу врізалася в лоб. Кінь сіпнувся і спинився. Чоловік гикнув і повалився на спину, задерши догори ноги. Збитий бриль перевернувся і впав позаду нього. Птах здійнявся угору, зробив коло над акацією і знову направився до них.

— Де той сокіл! Зви його! Нехай роздере це кляте вороняччя! — дригав ногами і кричав Радан, намагаючись підвестися і вибратися з-під лави.

Він уже став навкарачки і підводився, коли дивний сивий ворон з білим дзьобом влетів йому в зад, дернувши кігтями штани. Радан знову звалився на коліна та розпластався на сідниці. Він вхопив яблуко, що потрапило під руку і запустив ним навздогін птаху.

— Ах ти ж, зараза! Випередив мене! — загорлав він, коли яблуко впало неподалік від воза. — Я розраховував, що сокіл розірве тебе на клоччя! Ну зачекай!...

Він задер поділ сорочки і став накидати в нього яблука, поглядаючи на птаха, що знову розвертався над акацією.

— Зачекай! Слухай, що кажу! — гукнув Зорян. — Не кидай! Стань, схили голову!

Він підвівся на стременах і здійняв руки угору, долоням до ворона, що наближався.

— Ворон сірий! Крижатик! Дух-хранитель кладовища! Шану тобі складаємо і за завданий неспокій перепрошуємо. Облети кладовище від півночі до півдня, від заходу до сходу і впевнися, що спокій померлих ми не порушили, їх останнє земне пристанище не знівечили ні словом, ні ділом, ні помислом. Тебе просимо разом з нами пом'янути тут похованих, душі яких у Ірії світлому, на гілках Світового Дерева, білими птахами літають. Дай можливість зараз покласти підношення і надалі виказувати шану чи вперед, чи назад їдучи.

Крижатик пролетів над самою головою Радана, що заплющив очі і втягнув голову, розвернувся і сів на найближчому похилому хресті.

— Мечислав, візьми глечик з водою, Радан, неси яблука слідом за мною, — тихо промовив Зорян і зіскочив з коня. Він став пробиратися крізь високу траву до нахилоного старезного хреста. Трава плуталася, спліталася на чоботах і заважала йти. Хлопець чув позаду сопіння товаришів. Він спинився за кілька кроків від хреста, перед плоским каменем і поглянув на ворона, який спостерігав за ними людськими очима.

— Схилиємо голови з пошаною перед людьми, що топтали цю землю і лишили на ній слід своїми діяннями і нащадками.

Зорян схилив голову і трохи постояв, не рухаючись.

— Прийми підношення наші: плоди землі рідної, сонцем виплекані, і воду чисту, що поєднує світ Праві, Славі, Яві і Наві, — промовив він, проливаючи на камінь воду з глечика так, що утворився хрест, і кивнув Радану.

Чоловік підійшов, сторожко поглядаючи на ворона, поклав на камінь яблука, а тоді розвернувся і кинувся у сторону. Зорян хотів щось гукнути і вже вдихнув повітря, та здивовано лишився

мовчати. Радан зривав загрубілі стебла деревію з білими пласкими суцвіттями, запізнілі сині дзвоники та батого дикого цикорію з блакитними квітами. Він підніс складений пучок і поклав поряд з яблуками. Ворон м'яко злетів угору і щез серед гілля акації. Порив вітру зашелестів листям, із свистом пронісся між камінням і хрестами, прихилиючи траву. Він скуйовдив волосся на трьох головах і стих.

— Крижати́к заспокої́вся, — видихнув Зорян. — Тепер, щоразу тут проїжджаючи, лишай підношення. Недарма ворон на тебе налітав, видно, було чому?

— Я колись камінь з дороги пожбу́рив і так вийшло, що у той хрест випадково попав... З того часу ворон мені проходу і не давав...

— Ну що, давайте в дорогу, щоб скоріше добратися, а то ще якась напасть налетить, — направився Мечислав до коня.

— Довго ще до твого Глинного? — поцікавився Зорян, коли знову рушили.

— Та вже ні. Он той ліс, що попереду, проїдемо, а там, вважайте, і вдома. Там дорога рівніша і без вибоїн. Коней гнати будемо, щоб скоріше хащі минути і вовків не привабити. Там частенько вони нападають.

І справді, скоро в'їхали у густий і якийсь захаращений ліс. Високі сосни та ялини росли досить густо і на віддалі видавалися суцільною стіною. Їх лапи нависали досить низько і затемнювали дорогу. Між стовбурів густе гілля майже торкалося сухого струхлого ломаччя, що громадилося і місцями утворювало непрохідні сірі завали. Їх забарвлювали лише плями темно-зеленого моху, що бородами обвисав до низу. На більш чистих ділянках земля була вкрита товстим шаром сухої хвої та розкарячених шишок. Крізь них лиш де-не-де пробивалося змарніле тонке зілля, кволі кущики трави та хвощу.

— Тут гілля, наче стріха нависає. Так і хочеться мечем знести, щоб світліше стало, — задер голову Мечислав.

Він і справді витягнув з-за спини меч та змахнув кілька разів над головою. Зсічені гілки і хвоя посипалося зеленим дощем донизу. Лапи ялин, розхитуючись, здійнялися трохи у гору, позбавлені надмірної ваги.

— Так світліше і дихати трохи легше, — задоволено промовив Мечислав, примічаючи, де ще знести гілля.

— Тут аж звук приглушений та добряче тхнее прілим листям, — і собі крутив головою Зорян.

— Зате дорога нормальна. Давайте ходу набирати, щоб швидше це вовче місце минути, — цвѡхнув віжками Радан.

Наче почувши його слова, десь далеко в гущі завив вовк. Усі троє мовчки прискорили коней. Проїхали вже чимало, коли виття повторилося знову і його, трохи ближче, підхопив інший вовк. Коні насторожено застригли вухами і, здавалося, самі ще більше прискорилися. Майже одночасно завили звіддала ще два вовки. Їм відізналося ще кілька зовсім близько. Стало якось моторошно, хоча кожний усвідомлював, що їх троє і в кожного по два гострі мечі. Хотілося їхати швидше. Благо, дорога трохи розширилася і густе гілля не нависало так низько.

— Вже десь більше ніж половину проїхали! — гукнув згодом Радан. — Бачте, ліс став не таким густим і вищим! Ще трохи і виїдемо!

Зорян кинув погляд у сторону. Між стовбурами дерев трухлої ламані та ломаччя і справді було набагато менше. Зате там майнула сіра тінь.

— Вовк он там, справа! — гукнув хлопець.

Мечислав, що мчав трохи попереду, повернув туди голову.

— Наче нас переслідує! — оглянувся він на Зоряна і округлив очі. — Ох, людоньки! Гляньте назад!

За ними гналася згряя вовків. Їх сірині тіла стрімко і пружно неслися вперед.

— Радан! Жени! Жени! Ти не казав, що таке може бути! — закричав Мечислав, хоча віз і так нісся на межі можливого.

— Вперед, Вуглик! — Радан підвівся з лави, тріпонував віжками і цвѡхнув коня батогом. — Такого тут ще зроду не було!

Вовк, що гнав лісом, вистрибнув на узбіччя, зробив кілька стрибків поряд з возом і кинувся на коня. Батіг Радана наздогнав його в повітрі, щосили з виляском полоснув удовж усієї спини і звалив на землю. Вовк перекинувся кілька разів через голову та, підібгавши хвіст і прикульгуючи, знову побіг дорогою. Вовча згряя його обігнала і пронеслася повз нього за вершниками.

Зорян з Мечиславом вирівнялися і гнали коней поряд. Вони майже одночасно примітили, що віз попереду став виляти. Колесо, що раніше вскочило і застрягло у глибокій ритвині, розхитувалося в сторони.

— Радан! Колесо переднє ходором ходить! — крикнув Мечислав.

— Бачу! Не доїду!

— Спиняй!

Віз трохи проїхав і спинився. Біля нього спішилися хлопці, звели коней до купи і повитягали мечі.

— Стаємо навкруг коней, щоб їх уберегти! Тумана вовкам не віддам, — промовив Зорян, вдивляючись у зграю, що стрімко наближалася.

— Зовсім трохи до краю лісу лишилося... Щоб не це колесо... Ще трохи і геть би злетіло, — напружено проговорив Радан.

— Яюсь відіб'ємося, — насторожено обвів поглядом ліс Мечислав. — Мечам робота буде на...

Він вмовк на пів слові, а тоді загорлав:

— Сюди, сюди! Рятуйся! Вовки нападають!

Зорян з Раданом прослідкували за його поглядом. Неподалік, з-за дерев, вийшла зовсім молода жінка. Вона спокійно поклала рожево-фіолетове суцвіття плакуну до пучка трав на зігнутій у лікті руці.

— Сюди! Тікай! Вовки! — Одночасно загорлали всі троє і кинулися до неї на порятунок, щоб встигнути раніше за вовків.

Жінка, здавалося, зовсім їх не чула і не помічала сірої зграї. Не поспіхом вона ступила на дорогу і спокійно повернулася обличчям до вовків, що наближалися з оскаленими зубами. Радан з хлопцями вже були позаду із зведеними мечами. Вони, не розуміючи, що сталося, дивилися на хижаків. За кілька кроків від жінки всі вовки спинилися, мов вкопані, опустивши голови та злегка підібгавши хвости, а тоді швидко розвернулися і розбрелися лісом обабіч дороги. Невдовзі їх сірі силуети розсіялися між дерев. Останнім у гушавині щез кульгавий вовк.

— Щось спонукало вовків гнатися за вами. Добре, що вони передумали нападати, — розвернулася і усміхнулася жінка.

Її червонуваті губи підкреслювали білосніжність зубів і світлу, наче прозору шкіру. Косі промені сонця, що пробивалися крізь гілля, надавали обличчю приємного відтінку і робили його неймовірно ніжним. Над темно-сірими очима рівні тонкі брови розліталися в сторони, мов крила ластівки. Дві чорні перлини у вухах відливали сталевим відблиском і відтінювали очі. Шовкові пасма русо-попе-

лястого волосся вибилися із зав'язаного пучка і виблискували на чорній приталеній сукні, що була майстерно розшита дрібними червоними маками.

— Дякую, що кинулися на мій порятунок. Та все якось владналося, — спокійно, наче нічого і не сталося, знову усміхнулася вона.

— Мир тобі, Вівдя, — першим обізвався Радан, стенив плечима і розвів у сторони руки з мечами. — Не допетраю, чому вовки спинилися і щезли?

— Може, їх мої трави відлякали. Не люблять, видно, ароматів ефірних, — поправила вона пишний букет витонченими пальцями, блиснувши чорною перлиною на персні. — Тут у мене ясенець білий, чистець, гісоп синій і болиголову трохи, астрагал та аконіт, чи як кажуть — вовчий корінь. А може, їх ваш неочікуваний напад злякав.

Зорян стояв і не міг вирізнити тонкий аромат, який пробивався крізь не дуже приємний різкий запах болиголова та солодкуваті пахощі медоносних квітів букету. Хлопець тихо втягнув повітря і вловив тонкий, ледь відчутний аромат мигдалю. Пляшечка з олією мигдалю була в лабораторії алхіміка Северина. Інколи Ірина використовувала кілька її крапель для випічки пирогів, тоді його запах розносився на півкозуги.

— Це Вівдя, з нашого селища. А це мої приятелі — Мечислав і Зорян, — відволік від приємних спогадів Радан.

Молода жінка ковзнула очима по Мечиславу і спинила погляд на Зоряну. Вона ледь-ледь примружила очі, від чого вони потемнішали і стали відтінку її перлин. Зорян відчув дивну легку вібрацію оберегу на грудях і незвичну прохолоду.

— Цікаве знайомство, — промовила вона на вітальні кивки хлопців.

— Вівде, сідай на віз, помалу до селища доберемося, — запропонував Радан. — Хто зна, може вовки повернуться.

— Дякую, та я ще трав трохи зберу, до холодів недалеко. А вовки зовсім не за мною збурені і наслані були, — знову блиснула вона білозубою усмішкою. — Зустрінемося.

Усі троє мовчки провели очима жінку, що перейшла дорогу, заглибилася у ліс і згодом щезла між деревами.

Віз їхав поволі. Колесо вихиялося, заколесник був зовсім розбитий. Радан забив його глибше, щоб дотягнути додому.

— Нічого, помалу доїдемо. Вже давно пора було дерев'яні за-
гвіздки на металеві замінити. Тепер не пора, а порище — полад-
нать своє возище!

— Що, вже оговтався і знов жартувати можеш? — усміхнувся
Мечислав.

— Ага. Жартувати і співати, і на лірі вигравати!

— Радан, а діти стали пропадали після того, як Вівдя у цих
краях з'явилася? — Наче не чуючи їхніх смішків, запитав замисле-
ний Зорян.

Усмішка злетіла з уст Радана, закручені вуса аж опустилися
донизу. Він повернув голову до Зоряна, трохи помовчав, збираю-
чись із думками, а тоді знову перевів погляд на дорогу.

— Я зрозумів, до чого ти мову ведеш, — вдумливо промовив
він. — Я про це давно роздумував, зіставляв різні події та випад-
ки. Вівдя дивна, не така, як усі, та діти пропадали і до того, як
вона тут осіла. Хоча це було в дальніх поселеннях, а тепер ближче.
А чому ти запитав?

— Просто, вовки відступили тоді, коли її побачили. Вони бо-
яться і остерегаються тільки певних людей...

Глинне тягнулося вдовж дороги на чималу відстань. Від неї зрід-
ка відходили вузькі вулички, на яких було лише по кілька обійсть.
Хати були невеличкими, та добротними. Їх вимазані глиною, вибіле-
ні стіни і криті свіжими сніпками-плескачами дахи вказували на ха-
зайновитість та заможність господарів. Облямівки вікон та віконниці
більшості хат були оздоблені барвистими візерунками.

— У нас віконниці ніхто не розмальовує, тільки різьбленням
вкривають, — підмітив Мечислав, роздивляючись навколо.

— У нас теж так раніше не робили. Це як Вівдя свою хату
розписала, то потроху всі почали і собі вимальовувати, — пояснив
Радан. — Спочатку не наважувалися, а тепер одне поперед одного
стараються.

— А що це за чималі печі у дворах? У нас невеликі кабиці бу-
дують, щоб влітку їсти готувати, — і собі запитав Зорян.

— Їх мурують, щоб посуд глиняний випалювати. Раніше вони
тільки у хатах були, а тепер і на дворі встановлюють. Взимку в хаті
від них тепло, а влітку сили немає спеку витримати, та й пожежі
часом траплялися. Побачите, яка піч у нас! Ого-го! Найбільша, та
ще й крита глиняними пластинами на кшталт гноту! За один раз

горщиків як наставиш, на піввоза буде, — похвалився Радан. — Брат ці пластини придумав. Він тепер задум має їх удосконалити і клуню покрити. Толковий хлопець. Я його кілька разів на торги брав. Тепер він змузнів, тому думаю вже й сам базарювати зможе. А я з вами поїду.

Він підморгнув темним оком і крутнув вуса.

— О! Гляньте туди на пагорб! Це наш храм Світовита! Завтра славне святкування буде.

На пагорбі велично здіймався високий храм. Мощена дорога стрічкою вилася до кам'яних воріт, що відкривали прохід крізь рукотворний вал і муровані стіни. За ним, на височезній, критій гнотом дзвіниці виблискував начищений дзвін.

Високі, рублені з дерева і пофарбовані у червоний колір стіни храму, здіймалися вгору і виблискували рядом великих квадратних вікон високо над землею. Між ними рівними рядами, знизу і аж до покрівлі, виднілися якісь зображення.

— А що то між вікнами кругле видніється? — кивнув Мечислав.

— А це символи сонця у чотирьох іпостасях: Коляди, Ярила, Купали і Світовита. Вони з найкращої глини виготовлені і розписані. Завтра роздивитесь, яка то краса. А в середині храм — і не описати, самі побачите.

— А там, перед ворітьми, бачу кострище жертвоне викладають, — підмітив Зорян.

— Не одне, а два. Не пожалкуєте, що до нас на святкування потрапили. Нічого розповідати не буду, щоб було цікавіше, і тим більше, ми вже приїхали.

Вони спинилися перед добротними воротами. Радан зіскочив з воза і поспішив їх відчиняти. Хлопці заїхали до великого просторого двору і спинилися біля червоного від ягід куща калини, поряд з криною криницею. Доки спрагли коні пили воду, а Радан випрягав свого коня, Зорян роздивлявся чисте і доглянуте обійстя. Хата весело споглядала на гостей вималюваними віконницями. Вибілені стіни аж світилися на фоні пишних, добряче поцяцькованих пожовклим листям вишень та яблунь. Високі мальви під вікнами квітували, на самих вершечках пагонів, останніми пишними квітами. Їхні довгі стебла вкривали круглі пласкі коробочки насіння. Зате пишні яскраві чорнобривці вкривали землю густим килимом. Збоку від хати стояла так само вибілена комора, а біля неї — величезна

під накриттям. Між ними була викладена громіздка купа пузатих гарбузів. Їхні округлі оранжеві та темно-зелені боки змагалися яскравістю кольорів із чорнобривцями.

— Еге-гей! Ніхто мене не стрічає і удома не вітає! — загорлав Радан.

Двері відчинилися і на поріг вийшла невисока жінка у яскравій хустці, зав'язаній вузлом над лобом таким чином, що її кінці стирчали в сторони, мов ріжки. Надягнений поверх густо вишитої на рукавах сорочки лейбик був оздоблений барвистими квітами у тон хустки. Три низки сердолікового намиста і такі самі сережки доповнювали її наряд.

— Ти що, синочку, придумав?! Тебе вже давно чекали, а ти все додому не добивався, хоча свято в розпалі, — збігла жінка з порогу і обняла Радана. — Нарешті ти приїхав, та ще й не сам. Кажі, що за парубків привіз?!

— Мир вам, — одночасно промовили з посмішкою Зорян і Мечислав.

Було зрозуміло, що ця вертка жінка, яка ледь дістає до носа не дуже високого Радана, заправляє у господі і дає всім раду.

— Це Мечислав і Зорян, добрі хлопці. Я їх на святкування запросив. А це моя мати — Доляна.

— Добрі гості — радість у хату, — взяла господиня руки в боки, демонстративно розглядаючи хлопців. — Та мені про зятів думати ще ранувато, нашій Милораді ще підрости треба. Коли ти нарешті добру дівчину привезеш і за розум візьмешся? Вже давно треба сім'єю обзавестися, а то постарію і внуків не буде сили глядіти.

— Ти знов за своє, — підморгнув до хлопців Радан. — Ще не піросла та дівчина, що тобі за невістку буде. Хоча тепер до мене вони злітатимуться, як мухи на мед. Як заграю на лірі та як заспіваю — всі дівчата мої будуть!

— О людоньки! Нове ситце на кілочку! Від них і так відбою немає! — демонстративно сплеснула руками Доляна і закотила догори такі самі, як у Радана, темно-карі, майже чорні очі. — Мало, що тебе не переговориш, а тепер ще й вигравати будеш. Як ви його витримуєте? Він вам за дорогу голову не забаландав?

— Та ні, навпаки, весело з ним! — усміхнувся Мечислав.

— Ото ж і я про що. Давно його чекали на свято! — витягнулася вона на носочках і поцілувала сина в щоку.

